

Spelenderwijs

Speelruimtebeleid in de gemeente Heusden 2009

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Terugblik op bestaand beleid	5
2.1	Feiten en cijfers	5
3.	Kijk op spelen	7
3.1	Spelen	7
3.2	Beweging in spel	8
3.3	Ontmoeting in de openbare ruimte.....	8
3.4	Veiligheidsaspecten	8
3.5	Ruimtebepaling	9
3.6	Uitgangspunten	9
4	Uitwerking van de uitgangspunten	10
4.1	Punt 1: Spelen is van groot belang voor een evenwichtige ontwikkeling van het kind.	10
4.2	Punt 2: De gemeente stelt voldoende ruimte voor spelen beschikbaar.....	10
4.3	Punt 3: De speelvoorzieningen voldoen aan de basisvoorwaarden voor succes.....	11
4.4	Punt 4: De speelvoorzieningen leveren een bijdrage aan de leefbaarheid.	12
4.5	Punt 5: Inbreng van volwassen en jeugdige wijkbewoners is van wezenlijk belang.	13
4.6	Punt 6: Uitwerking in wijkspeelplannen.....	13
5	Opzet van de wijkspeelplannen	15
5.1	De werkwijze bij de uitwerking van een wijkspeelplan.....	15
5.2	Verankering van de nieuwe werkwijze	15
5.3	Inzet van middelen	16
5.4	Evaluatie.....	16
6.	Communicatie	17
Totaal	21

Samenvatting

Spelen is, ontdaan van diverse pedagogische- en gezondheidsbelangen, op de eerste plaats een bron van plezier voor kinderen. Echter heeft 'spelen' in onze opvatting meer om het lijf.

Spelen heeft een belangrijke functie voor (de ontwikkeling van) kinderen en jongeren in onder meer sociaal-emotioneel, lichamelijk, motorisch en cognitief opzicht. Het vormt daarmee ook een belangrijk onderdeel van het Heusdens preventief jeugdbeleid.

Ruimte waar kinderen veilig kunnen spelen is met de toenemende bebouwingsdichtheid en het verkeer steeds belangrijker geworden. Een kindvriendelijke woonomgeving is ook een leefbare woonomgeving. Aspecten zoals ecologie, duurzaamheid, verkeersluwheid en veiligheid horen bij de inrichting van speelplekken dan ook als vanzelfsprekend meegenomen te worden. Dat kan alleen als speelruimte een integraal onderdeel uitmaakt van de planvorming bij nieuwbouwprojecten en (her)inrichtingsprojecten.

Ook op reeds bestaande locaties is aandacht voor eerder genoemde aspecten wenselijk.

Dit plan biedt daarom een actualisatie van het beleidskader voor buitenspelen in de openbare ruimte in de gemeente Heusden. Het bevat zes uitgangspunten die de gemeentelijke kijk op spelen weergeven. Deze punten bieden een kader waarvan de nadere uitwerking plaatsvindt in speelplannen op kern en/of wijkniveau. De randvoorwaarden voor zowel voor de inhoud van het speelruimtebeleid, als voor het ontwikkelingsproces van de speelvoorzieningen worden hiermee geboden. Daarin is participatie van jeugdige en volwassen wijkbewoners één van de kernelementen.

1. Inleiding

Ten behoeve van een verdere verbetering van de ruimtelijke afstemming van vraag en aanbod is een actualisering van het gemeentelijke beleidskader voor 'buiten spelen' gewenst. Tevens kunnen hiermee heldere richtlijnen voor 'spelen' gegeven worden bij herstructurering en nieuwe uitbreidingen van (één van de) kernen.

Dit stuk vormt een beleidskader, een programma van eisen, dat na vaststelling gefaseerd zal worden uitgewerkt in 'speelplannen' voor (de wijken in) de diverse kernen. Hierbij sluiten wij aan bij de kern- en wijkindeling en bijbehorende werkwijze. Deze zal in het nader te formuleren beleid inzake leefbaarheid en wijk- en buurtgericht werken worden vastgelegd. In deze nota wordt vooralsnog de kernen indeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek gehanteerd.

Het programma van eisen biedt de randvoorwaarden voor zowel de inhoud van het speelruimtebeleid, als voor het ontwikkelingsproces van de speelvoorzieningen. Daarin is participatie van jeugdige en volwassen wijkbewoners één van de kernelementen.

2. Terugblik op bestaand beleid

Het gemeentelijke beleid ten aanzien van het buiten spelen in de gemeente Heusden is geformuleerd in een nota daterend uit 1998. In de afgelopen jaren is met name ingezet op het veilig in stand houden en, indien redelijkerwijs mogelijk, vernieuwen of uitbreiden van speelvoorzieningen. Met name het in overeenstemming brengen van de speelvoorzieningen met de vereisten uit het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen heeft op zowel financieel vlak, als op het gebied van inzet van menskracht prioriteit gekregen.

In 2004 is in aanvulling op de kaders uit het beleid, middels een raadsvoorstel besloten tot het versnellen van de inhaalslag op het gebied van met name de veiligheid. De resultaten van deze inhaalactie zijn dat bij alle bestaande speelvoorzieningen de voorgeschreven hoeveelheid valdempende ondergrond is aangebracht en dat alle door de gemeente geplaatste toestellen voldoen aan de eisen die de wet daaraan stelt.

Daarnaast is op een aantal locaties, waaronder in het Breeveldpark te Drunen en op het speelterrein te Hedikhuizen, vernieuwing van speeltoestellen doorgevoerd. Gemiddeld zijn er sinds 1998 ongeveer twintig speeltoestellen per jaar vervangen. Dit betrof in omstreeks negentig procent van de gevallen het vervangen van verouderde, onveilige of vernielde speeltoestellen. Het feitelijk aantal speelterreinen en speeltoestellen is in de loop der jaren echter niet significant gewijzigd.

Reden hiervoor ligt in het feit dat er speelvoorzieningen zijn verwijderd waar geen nieuwe toestellen voor in de plaats zijn gekomen. Dit had bijvoorbeeld te maken met het gebrek aan financiële mogelijkheden, of het niet meer geschikt zijn van de locatie, onder andere als gevolg van de terugloop van het aantal kinderen, of veranderingen in de directe (speel-)omgeving.

Het beleid om zandbakken langzaam uit het straatbeeld te laten verdwijnen, omwille van hygiënische en onderhoudstechnische redenen, heeft geleid tot een reductie van de hoeveelheid zandbakken. In de komende jaren, wordt het resterend aantal zandbakken (8 stuks) verder afgebouwd.

Momenteel worden speelvoorzieningen door middel van de beschikbare budgetten met name veilig in stand gehouden. Echter met toegenomen kosten en een gelijkblijvend budget is duurzame instandhouding en tijdige vervanging niet mogelijk gebleken. Een gevolg hiervan is dat er op sommige locaties niet direct of zelfs helemaal geen speelvoorzieningen konden worden teruggeplaatst op het moment dat de toestellen als gevolg van veroudering of vandalisme

2.1 Feiten en cijfers

Aantal speelplekken en –toestellen:

De gemeente Heusden heeft zo'n 125 locaties met formele speelvoorzieningen. Daarop staan in totaal ca. 432 speeltoestellen. Het gemiddelde aantal toestellen per locatie is daarmee 3,46. Dit varieert van eenvoudige voetbaldoeltjes of duikelrekken tot grotere toestellen.

De gemiddelde kosten van speeltoestellen is in de gemeente Heusden € 85,- per kind in de leeftijdscategorie 0 tot 18 jaar. Dit is exclusief aanlegkosten, zoals grondwerk, ondergronden etc..

De verdeling van de speeltoestellen over de kernen is als volgt.

Plaats	Aantal kinderen tot 18 jaar	Speeltoestellen
Drunen	4008	175
Elshout	390	7
Vlijmen	3029	175
Nieuwkuijk	469	5
Haarsteeg	550	7
Heusden*	1211	63

*Heusden omvat de kernen: Heusden (vesting), Oudheusden, Herpt, Hedikhuizen, Doeveren, Heesbeen

In het databoek "Kinderen in tel"¹ dat elk jaar door het Verwey Jonker instituut² wordt uitgebracht, staat te lezen dat Heusden gemiddeld 33 tot 59 kinderen in de leeftijd van 0 t/m 17 jaar per hectare

¹ Kinderen in Tel brengt de leefsituatie van de jeugd per provincie en gemeente in beeld en geeft een ranglijst aan de hand van twaalf indicatoren, gebaseerd op het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind.

speelruimte heeft. Het Verwey Jonker instituut baseert zich hierbij op cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. De gemeente Heusden scoort hiermee licht beter dan het landelijk gemiddelde.

Op basis van onder meer de Brabantse jeugdmonitor, uitgevoerd door de GGD Hart voor Brabant, daterend uit 2005 (0 t/m 11 jarigen) en 2007 (12 t/m 17 jarigen), kan worden geconcludeerd dat men overwegend tevreden is over speel- en ontmoetingsvoorzieningen voor kinderen en jongeren. Echter sluiten vraag en aanbod van speelvoorzieningen en ontmoetingsruimte voor jeugd nog niet overal op elkaar aan.

Uit de monitor van 2005 (0 t/m 11 jaar) blijkt dat:

- 74% van de ondervraagden tevreden is met de mogelijkheden voor kinderen om alleen buiten te spelen (zowel speel-, als de groenvoorzieningen);
- Zo'n 38% ontevreden is over de speeltuintjes in de woonomgeving;
- 22% heeft aangegeven daadwerkelijk een (veilige) speeltuin te missen.

In de monitor onder 12 t/m 17 jarigen daterend uit 2007:

- Heeft 49% van de geënquêteerde jongeren aangegeven één of meerdere ontmoetingsplaatsen voor jongeren te missen (In 2003 was dat cijfer nog 63%);
- Heeft in 2003 34% van de 12 t/m 17 jarigen aangegeven de speelvoorzieningen als matig tot slecht te waarderen. Deze vraag is in 2007 niet in de monitor teruggekomen.

Een verdere verdieping van deze gegevens kan binnenkort gevonden worden in de bewonersenquête die in de gemeente is uitgezet. Hierin wordt op iedere afzonderlijke kern toegespitste data verzameld over diverse facetten van leefbaarheid, waaronder de mening van mensen over de speelgelegenheden. De eerste uitkomsten van deze enquêtes worden begin 2009 verwacht. Zij worden verwerkt in een zogenaamde wijkatlas.

De tevredenheid ten aanzien van de speelvoorzieningen blijft een aandachtspunt in zowel de GGD jeugdmonitor, als de wijkatlas waarmee de tevredenheid over de voorzieningen ook op langere termijn gevolgd kan worden. Mede als gevolg van het structurele karakter van de metingen is een toename in de klanttevredenheid in de kernen waarin het beleid ten uitvoer wordt gebracht, een goede indicator voor het succes van het beleid.

² Het Verwey-Jonker Instituut is een onafhankelijk onderzoeksinstituut voor advies en innovatie op sociaal-maatschappelijk terrein in Utrecht.

3. Kijk op spelen

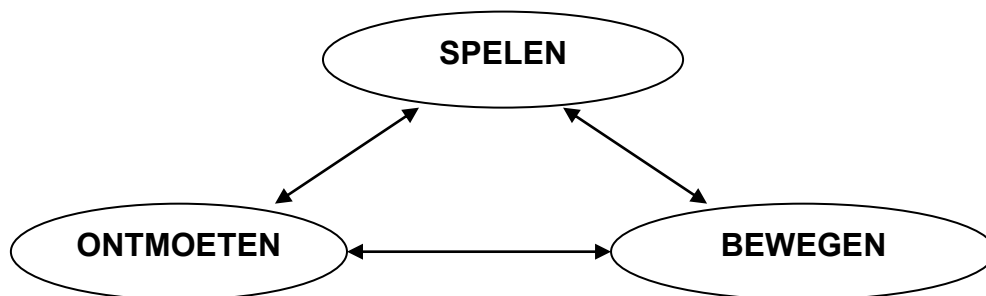
Spelen wordt beschouwd als het in vrijheid kiezen van uitdagende en/of ontspannende bezigheden door kinderen. De vrije keuzemogelijkheid is hierbij van wezenlijk belang. Spelen is niet alleen bewegen, maar ook: fantaseren, bouwen, bij elkaar zitten kletsen, hangen of kijken naar anderen. Spelen zorgt ervoor dat kinderen zich vaardigheden en houdingen eigen maken, die bijdragen aan de ontwikkeling tot een evenwichtig persoon. Daarnaast stimuleren zij, mits goed ingericht, ontmoeting en interactie tussen kinderen en volwassenen. Hiermee wordt een positieve bijdrage geleverd aan de leefbaarheid van de woonomgeving.

Het speelruimtebeleid houdt door haar bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen in brede zin nadrukkelijk verband met het Heusdens Integraal Jeugdbeleid. In aanloop naar de nieuw op te stellen nota Integraal Jeugdbeleid in 2009 wordt dit beleid voor 'spelen' dan ook beschouwd als een onderdeel van het preventief jeugdbeleid. Als gevolg van de inwerking op de openbare ruimte is er dus een duidelijke relatie met het ruimtelijke inrichtingsbeleid.

Ook de WMO³ (leefbaarheid, participatie), het beleid voor sport(-stimulering), het beleid voor onderwijshuisvesting, het cultuurbeleid en natuurlijk met het beheer van de openbare ruimte hebben relaties met speelruimte(beleid).

“Met aandacht voor de jeugd valt geld te verdienen. Door te investeren in de voorkant (voordat jonge mensen problemen hebben) in plaats van de achterkant (als de problemen eenmaal volop aanwezig zijn) wordt het leven voor jonge en oudere burgers een stuk prettiger.”⁴

Buiten spelen vormt een onderdeel van de cyclus van 'spelen-bewegen-ontmoeten'.

Een speelgelegenheid in dit kader is *“een door volwassenen ten behoeve van het kinderspel geplande ruimte, in meer of mindere mate daartoe ingericht, al dan niet omheind en al dan niet onder toezicht”*. Hieronder vallen ook basketbalvelden, trapvelden, skatevoorzieningen en Jongeren Ontmoetingsplekken (JOP's).

3.1 Spelen

Spelen heeft veel invloed op de lichamelijke (gezondheid, spierontwikkeling, behendigheid), cognitieve (probleemoplossing, betekenisverwerving) en sociaal-emotionele ontwikkeling (keuzevrijheid, zelfwerkzaamheid en sociale interactie) van het kind. Daarnaast is de buitenspeelruimte van invloed op de leefbaarheid van een kern, of wijk.

“De drie meestgenoemde kernmerken van een aantrekkelijke woonwijk zijn groen, verkeersveiligheid en buitenspeelruimte. Waar deze ruimte ontbreekt ervaren volwassenen vaak overlast door jongeren. Oudere kinderen verdringen jongere kinderen. In een buurt met voldoende aantrekkelijke buitenspeelruimte is de buurtcohesie vaak sterker. Kinderen en jongeren bouwen een band op met hun buurt en voelen zich daardoor meer verantwoordelijk. Contact tussen volwassenen komt vaak via kinderen en jongeren tot stand. En een sterk sociaal netwerk maakt de hele buurt vitaal en gewild.”⁵

³ Wet Maatschappelijke Ondersteuning

⁴ “Spelen met ruimte”, NUSO (2006)

⁵ “Spelen met ruimte”, NUSO (2006)

Of kinderen buiten mogen spelen hangt vaak af van de verkeersveiligheid van het woongebied. Een mooie speelplek verliest zijn waarde als eerst een drukke weg moet worden overgestoken. Sociale onveiligheid en een beperkt bespeelbare en weinig prikkelende omgeving, zorgen ervoor dat kinderen langer dan nodig afhankelijk zijn van die directe (woon-) omgeving om in te spelen en van volwassenen om hen te begeleiden. In deze nota wordt dus gekeken naar de bespeelbaarheid van de openbare ruimte in haar geheel.

Na vaststelling van de beleidskaders wordt in de op te stellen wijkspeelplannen aandacht besteed aan zowel de *formele*, als de *informele* speelruimte⁶. Het aanleggen van zogenaamde *speelprikkel*s⁷ biedt een gelegenheid om de algehele bespeelbaarheid van de openbare ruimte te vergroten, zonder direct een formele speelplek te moeten creëren. De bedoeling is om een gespreid en evenwichtig over de gemeente verdeeld patroon van kwalitatief goede (speel)voorzieningen tot stand te brengen die op de speelbehoefte van kinderen en jongeren is afgestemd.

Daarbij gaat de gemeente uit van de ruimte waar de verschillende leeftijdsgroepen gebruik van maken (actieradius) en hun belangrijkste spelpatronen. Waar mogelijk maakt zij gebruik van de inzet van buurtbewoners bij de inrichting en het beheer van de voorzieningen.

3.2 Beweging in spel

Met de term 'Bewegen' wordt de overgang van het vrije en ongebonden spelen naar sportieve spelvormen bedoeld. Hierbij gaan spelbegeleiding, het competitieve element en een zekere gebondenheid aan spelregels een rol spelen. Het gaat hier om de samenhang tussen het spelen in eigenlijke zin en activiteiten gericht op sportstimulering, waaronder 'Buurtsport'.

3.3 Ontmoeting in de openbare ruimte

Speelruimten en -voorzieningen vormen ontmoetingsplekken voor kinderen (en hun begeleiders) en jongeren. Ontmoetingsplekken in de buurt kunnen op hun beurt weer aantrekkelijk zijn om ruimte te geven aan het spelen, vanwege de sociale veiligheid die deze plekken kennen. Het combineren van functies en voorzieningen kan ontmoeting in de openbare ruimte stimuleren. In dat verband wordt ook wel gesproken over ontwikkeling van 'sociale brandpunten' in een wijk of kern.

Plaatsen waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten die een meer structureel karakter kennen, zoals jeugdhonk de Kern, Utopia, jongerencentrum Orca of, zij het in iets mindere mate, buurthuizen de Schakel en de Stulp zijn het meest tijds-, maar ook vandalismebestendig. Het is echter niet altijd mogelijk om diverse groepen jongeren met elk hun eigen identiteit en (sub-)cultuur elkaar binnen één en dezelfde voorziening te laten ontmoeten.

Bovendien ontmoeten veel jongeren elkaar bij voorkeur in de openbare ruimte, waar men weliswaar zichtbaar is voor de omgeving, maar waarin ze niet het gevoel hebben dat er op hen gelet wordt. Het aanleggen van JOP's in de openbare ruimte vormt dus, waar noodzakelijk en gewenst, onderdeel van een wijkspeelplan.

Het bestaande integraal jeugdbeleid (2005 – 2009)⁸ zegt het volgende over JOP's:

“Uitgangspunt bij deze afspraken is dat er niet direct naar wordt gestreefd om jongeren-ontmoetingsplaatsen (JOP's) in te richten die gefaciliteerd worden met kostbare bouwwerken zoals die in het verleden wel zijn neergezet. De ervaring leert dat jeugd nooit lang op één plek staat en dat al te dure faciliteiten niet lonen. Daarnaast is het financieel niet haalbaar om diverse JOP's binnen de gemeente Heusden te plaatsen. In het verleden zijn JOP's ook door de jeugd zelf afgebroken. Het neerzetten van JOP's dient echter niet structureel te worden afgewezen. Het is wellicht zinvol om de aanschaf van een verplaatsbare JOP te overwegen.”

3.4 Veiligheidsaspecten

In Nederland bestaat sinds 1997 een wettelijke verplichting aangaande de veiligheid van attractie- en speeltoestellen, het zogenaamde Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen.

⁶ Met *informele* speelruimte wordt de ruimte aangeduid waar de doelgroep leeft, woont en (veilig) kan spelen, zoals de straat, de stoep, het plantsoen en het water, maar waar geen specifieke speeltoestellen staan.

Met *formele* speelruimte wordt de ruimte aangeduid die specifiek en exclusief is ingericht voor de speelfunctie (de speelplekken met voorzieningen).

⁷ Speelprikkel is een object in de openbare ruimte die aanleiding geven tot spel. Zij kunnen bewust als bespeelbaar element zijn geplaatst, maar ook onderdeel zijn van een tot ander doel ingericht stuk van de openbare ruimte. De opzet van deze speelprikkel is dat ze veel speelwaarde hebben, niet onder het Attractiebesluit vallen en hooguit een risicoanalyse vergen.

⁸ Integraal Jeugdbeleid gemeente Heusden 2005 - 2009

Hierin wordt een speeltoestel omschreven als: *“een inrichting die bestemd is voor vermaak of ontspanning, waarbij uitsluitend van de zwaartekracht of de fysieke kracht van de mens gebruik wordt gemaakt”*.

In dit zogenoemde Attractiebesluit zijn de wettelijke bepalingen voor aansprakelijkheid en veiligheid vastgelegd. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat de eigenaar van het speeltoestel als eerste aansprakelijk is. De eigenaar van het toestel moet kunnen aantonen dat alles in het werk is gesteld om de veiligheid te waarborgen. Speeltoestellen moeten veilig geïnstalleerd en goed onderhouden worden. Dat betekent dat er regelmatig nagegaan moet worden of het toestel nog steeds veilig is. Ook moet de beheerder regelmatig onderhoud (laten) verrichten. De beheerder (in dit geval de gemeente) moet een logboek bijhouden met daarin de gegevens van de inspecties, onderzoeken, onderhoud en ongevallen. De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) onderzoekt of de fabrikant en de beheerder zich houden aan de eisen en de verplichtingen die de wet stelt. De gemeente heeft de wettelijke verplichting het Attractiebesluit uit te voeren en moet kunnen aantonen dat zij alles in het werk heeft gesteld de toestellen veilig te plaatsen en in stand te houden.

De gemeente Heusden heeft momenteel één beheerder die geschoold is in het inspecteren en toetsen van toestellen op basis van de normen van het warenwetbesluit. Deze draagt tevens zorg voor de uitvoering van de eerder genoemde taken van een beheerder van speeltoestellen. De VWA toetst periodiek of de gemeente voldoet aan eisen die het Warenwetbesluit stelt.

3.5 Ruimtebepaling

Een wettelijke regeling die inhoud geeft aan het universele recht op spelen (Verenigde Naties, 1989)⁹ en die een norm geeft voor de ruimte die hiervoor beschikbaar moet zijn, ontbreekt. Enkele suggesties om te komen tot een dergelijke norm worden gedaan in het recente Handboek gemeentelijk speelruimtebeleid “Spelen met ruimte” van “Child friendly cities”¹⁰ in samenwerking met de landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdrecreatie het NUSO en het Ministerie van VROM.

Op elk niveau (blok, buurt en wijk) wordt ruimte vrijgemaakt voor formele speelruimte. Deze ruimte moet voldoen aan de kwaliteitseisen die in hoofdstuk 4.3 worden genoemd. Afhankelijk van de bevolkingssamenstelling, bevolkingsdichtheid en behoefte kan daarna bekeken worden hoe de gereserveerde ruimte ingericht gaat worden. De ruimte die voor speelruimte gereserveerd moet worden en de ruimte voor de groenvoorziening worden vaak als één ruimteclaim behandelt. De eisen die aan speelruimte worden gesteld zijn echter andere dan die voor groenruimte.

3.6 Uitgangspunten

Aan de kijk op spelen liggen de volgende uitgangspunten ten grondslag:

1. Spelen is van groot belang voor een evenwichtige ontwikkeling van het kind tot volwassene.
2. De gemeente stelt voldoende ruimte voor spelen beschikbaar aan de hand van een vastgelegde norm.
3. De speelvoorzieningen worden zo gesitueerd en ingericht, dat zij voldoen aan de basisvoorwaarden voor succes.
4. De speelvoorzieningen worden zo gesitueerd en ingericht, dat zij een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de wijk. Kansen worden benut; voor bedreigingen en weerstanden worden op zo natuurlijk mogelijke wijze oplossingen gezocht.
5. Inbreng van volwassen en jeugdige wijkbewoners is van wezenlijk belang. Het gaat hierbij bij voorkeur om meer dan enkel informatie verschaffen, of meedenken, maar om participatie op een hoger niveau, zoals meebepalen en beheren en het als gemeente ingaan op eigen initiatieven van wijkbewoners.
6. Deze uitgangspunten worden geconcretiseerd in (wijk-)speelplannen, waarbij maatwerk, dus flexibiliteit het uitgangspunt is.

⁹ artikel 31 ‘Verdrag inzake de rechten van het kind’ Verenigde Naties (1989).

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.

2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en recreatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

¹⁰ Het netwerk Child Friendly Cities is een initiatief van de VNG en Jantje Beton en heeft als doel de gemeenten leefbaarder voor kinderen te maken. Niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen.

4 Uitwerking van de uitgangspunten

4.1 Punt 1: Spelen is van groot belang voor een evenwichtige ontwikkeling van het kind.

De speelbehoeften per leeftijdsgroep zijn globaal als volgt:

Kinderen tot 6 jaar (gemeente Heusden: ca. 2828 *peildatum 01-01-2009*)

Kinderen van deze leeftijd gaan normaal gesproken niet naar buiten zonder begeleiding. Deze groep heeft een geringe actieradius tot ongeveer 100 meter van huis. Voor de leeftijdsgroep tot 6 jaar kan een onderverdeling worden gemaakt in peuters [1-3 jaar] en kleuters [3-6 jaar]. Beoefende spelvormen zijn onder meer: bewegingsspel, fantasie- en rollenspel, constructiespel en expressiespel. De afmeting van de speelplekken kan beperkt blijven en de ligging moet beschermd zijn. Speelprikkels nodigen uit tot verkenning van het overgangsgebied tussen privé en openbaar.

Speelvoorzieningen: speelplekken van 100–500 m² zoals pleintjes en kleinschalig groen met speelvoorzieningen zoals een speelveldje, een schommel, een glijbaan of een veerelement.

Bespeelbare woonomgeving: een breed trottoir, een grasveld of grote tuin, een plantsoen of park, een plein, een aantrekkelijk en veilig overgangsgebied van de woning naar de openbare buitenruimte.

Schoolkinderen van 6 tot 12 jaar (gemeente Heusden: ca. 3312 schoolkinderen *peildatum 01-01-2009*)

Deze kinderen zijn zeer actief en richten zich meer op de buitenwereld dan de kinderen tot 6 jaar, mede vanwege een toenemende mobiliteit. Zij zoeken hun speelplekken tot een afstand van circa 300-400 meter van huis. Grotere 50 kilometer straten vormen nog een barrière. Er sprake van een toenemende ontwikkeling van sociale vaardigheden door middel van groepsspel. Zelfstandigheid in het verkeer neemt in deze fase ook verder toe. Deze leeftijdsgroep heeft trapveldjes en avontuurlijke speelplekken nodig voor spelletjes zoals verstoppertje, bouwen van hutten, fietsen, skaten, voetbal en vliegeren. Hiervoor zijn ruime speelplekken nodig. Informele speelplekken zonder specifieke inrichting zijn vaak al voldoende. Sportbeoefening, bewegingsspel, groepsspel, constructiespel en fantasiespel zijn de favoriete activiteiten.

Speelvoorzieningen: een speelterrein met speeltoestellen of elementen van 500-2000 m², trapveldjes en voorzieningen met een avontuurlijk karakter, zoals een bouwspeelplaats, rommellandje of fietscrossterrein.

Bespeelbare woonomgeving: een verhard of onverhard geaccidenteerd terrein van 1000-3000 m², besloten plekken met enige privacy, een verhard of onverhard open vlak terrein van 500-2000 m².

Jongeren van 12 tot 18 jaar (gemeente Heusden: ca. 3517 jongeren *peildatum 01-01-2009*)

Bij deze groep staat het proces van volwassen worden centraal, waarbij grote lichamelijke en mentale veranderingen plaatsvinden. Jongeren zijn zich ervan bewust dat de omgeving hen ziet en zetten zich vaak af tegen hun omgeving. Zij ontwikkelen een eigen persoonlijkheid en identificeren zich met een specifieke subcultuur. Ze ontmoeten elkaar daar waar ze gezien worden, waar veel te zien is en waar ze kunnen zitten en hangen, of op plekken waar ze geen last hebben van sociale controle.

De afstand tot huis is bij deze groep minder belangrijk. Hun actieradius is circa 1 kilometer. Jongeren hebben behoefte aan een eigen plek, meestal een druk en markant punt in de wijk. Bijbehorende activiteiten zijn sport en spel of bezigheden zoals kletsen, muziek maken, sleutelen aan een scooter. Jongeren zijn graag in een (grote) groep bij elkaar. De voorkeur gaat uit naar een verhard terrein in hun directe woonomgeving, liefst met schuilmogelijkheden tegen weersinvloeden.

Speelvoorzieningen: ruimte voor sportieve activiteiten zoals een trapveld, basketbal of volleybalveld van 2000-6400 m².

Bespeelbare woonomgeving: voldoende ruimte voor informele ontmoetingen in de open lucht of op een beschutte plek. De ervaring leert dat het maken van een specifieke plek voor deze leeftijdsgroep niet functioneel is, jongeren laten zich niet of moeilijk sturen. Garanties over hun gebruikspatroon kunnen niet worden gegeven.

Bijlage 2 geeft een meer uitgebreid overzicht van leeftijdsgebonden ontwikkelingskenmerken, activiteiten en ruimtebehoeften.

4.2 Punt 2: De gemeente stelt voldoende ruimte voor spelen beschikbaar

Kinderen zijn volwaardige medegebruikers van de openbare ruimte. Er is sprake van een toenemende behoefte aan verkeers- en parkeerruimte, aan voorzieningen voor volwassenen, maar ook door hondenpoep en sociale onveiligheid (bijv. als gevolg van vandalisme). Hierdoor staat speelruimte altijd onder druk. De gemeente wil dat kinderen voldoende ruimte krijgen om te spelen en dat die ruimte voldoet aan de basisvoorwaarden voor onder meer veiligheid. Op plaatsen waar de veiligheid niet geborgd kan worden en waar geen aanpassingen plaats kunnen vinden, worden speelplaatsen verwijderd, aangepast, of worden er elders nieuwe gecreëerd die wel veilig zijn.

Ook voldoen speelvoorzieningen soms niet langer aan de vraag, doordat de bevolkingsopbouw van de buurt is gewijzigd. Er ontstaan ook nieuwe ruimtebehoeften door de opkomst van nieuwe speel- en bewegingsactiviteiten, bijvoorbeeld skaten of panna voetbal. De flexibiliteit van het spelen vraagt ook flexibiliteit van hen die de ruimte inrichten.

Hoeveel ruimte moet de gemeente reserveren voor speelruimte?

Afhankelijk van de leeftijd worden verschillende eisen gesteld aan ruimtebeslag en bereikbaarheid van de speelvoorziening. Zoals aangegeven bestaat er geen wettelijk kader voor de te reserveren speelruimte.

Het NUSO, als belangenbehartiger en pleitbezorger voor het georganiseerd speeltuinwerk, vervult een belangrijke rol van ontwikkelingsinstituut op het gebied van speelruimte vraagstukken. Zij adviseren net als het ministerie van VROM, om een landelijke richtlijn voor de formele speelruimte van 3% per bebouwde hectare grond te hanteren. Verschillen in bebouwingsdichtheid worden verdisconteerd in de berekeningswijze van deze norm (zie bijlage 3).

4.3 Punt 3: De speelvoorzieningen voldoen aan de basisvoorwaarden voor succes.

Elke plek en situatie heeft zijn eigen eisenpakket ten aanzien van speelvoorzieningen. Als er alleen kwantitatieve normen worden gehanteerd is de kans groot dat speelplekken niet efficiënt gebruikt worden. Minstens zo belangrijk is het daarom dat er naast landelijk normen en richtlijnen kwalitatieve randvoorwaarden worden gesteld aan de locatie en uitwerking van een speelplek. In deze kwalitatieve benadering wordt rekening gehouden met zowel formele speelvoorzieningen zoals speeltoestellen als met een bespeelbare woonomgeving (informele speelruimte). De voorwaarden die hieruit voortvloeien moeten meegenomen worden tijdens de planontwikkeling, bij de inrichting en bij het beheer van de openbare ruimte.

Speelruimte omvat meer dan alleen formele speelvoorzieningen. Essentieel voor kinderen en jongeren is de mogelijkheid om de hele woonomgeving te gebruiken. Dat stelt bijzondere eisen aan het ontwerp, de inrichting en het beheer van de woonomgeving. Er is een aantal basisvoorwaarden waaraan goede speelruimte in een woonomgeving moet voldoen.

Deze basisvoorwaarden voor succes hebben betrekking op:

Veiligheid: Ouders zijn op de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor de veiligheid van hun spelende kind. Daarnaast zijn zaken als een verantwoorde inrichting en veilige, vandalismebestendige speeltoestellen door de gemeente, naast wettelijk verplicht, essentieel. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met veiligheidsaspecten op het gebied van groenvoorzieningen, gezondheid, verkeer, water en ook sociale veiligheid.

Bereikbaarheid: kinderen van verschillende leeftijdscategorieën hebben een andere actieradius waarbinnen zij zelfstandig van huis gaan.

- 0 – 6 jarigen spelen tot honderd meter van de eigen woning;
- 6 – 12 jarigen gaan maximaal driehonderd tot vierhonderd meter van de eigen woning;
- 12 – 18 jarigen hebben een actieradius van duizend meter.

Het centrum in de speelomgeving van het kind is in eerste aanleg de woning. De mate waarin het kind zijn actieradius kan uitbreiden is niet enkel een kwestie van ontwikkeling. Omgevingsfactoren zoals (verkeers- en/of sociale-)veiligheid en bereikbaarheid zijn medebepalend voor het tempo waarin kinderen hun speelgebied uitbreiden. Hierdoor neemt ook de behoefte aan meer speelruimte toe. Nadrukkelijk wordt bij vorming van de speelplannen ook gericht rekening gehouden met de bereikbaarheid en bespeelbaarheid voor bijzondere groepen, zoals kinderen met een beperking.

Keuzemogelijkheden, samenhangend met het ontwikkelingsniveau: De ideale speelruimte biedt kinderen aanleidingen om zoveel als ze willen en zo gevarieerd mogelijk buiten te spelen. Afhankelijk van leeftijd en temperament gaat het om mogelijkheden tot:

- Bewegingsspel;
- Constructiespel;
- Rollenspel;
- Regel- en wedstrijdspel;
- Ontmoeting of rust.

Speelplekken dienen uitdagend en gevarieerd te zijn en ook logisch verspreid over de diverse niveaus (van blok, tot buurt, wijk en kern). Speelmogelijkheden die minder vooraf zijn bepaald en ingevuld en waar elementen of materialen vrijer worden aangeboden zijn aantrekkelijk. Een bijzondere

terreinstructuur kan reeds de aanleiding zijn om spel uit te lokken, maar ook divers materiaal- en kleurgebruik maken een speelterrein attractief.

Inbreng door en betrokkenheid van de bewoners: Betrokkenheid van de bewoners bij (vormgeving van) hun eigen woonomgeving is van essentieel belang. Openbare (speel-)voorzieningen kunnen alleen bestaan als er permanente sociale controle door omwonenden plaatsvindt. Er zijn verschillende vormen van betrokkenheid die alle noodzakelijk zijn voor de realisering en instandhouding van een goede speelvoorziening. Het betreft hier de *inspraak* (zowel van ouders en omwonenden als van de kinderen als toekomstige gebruiker), *het toezicht* (zowel formeel als informeel), *de tolerantie* (van omwonenden voor het 'lawaaï' dat een speelvoorziening met zich meebrengt) en het *samenspel van kinderen*. Om de inbreng en tolerantie van bewoners te vergroten is het nodig om pro-actief met bewoners en gebruikers te praten.

Zichtbaarheid

De zichtbaarheid van een speelplek is voor veel ouders een belangrijke overweging bij het buiten laten spelen van jonge kinderen. Andersom willen kleine kinderen ook graag hun ouder(s) zien. Oudere kinderen en jongeren hebben graag een plek om door andere kinderen te worden gezien: de speelplek als ontmoetingsplek.

Beschutting en herkenning: Bekendheid met de eigen woonomgeving is heel belangrijk voor kinderen, jongeren en volwassenen. Vooral jonge kinderen hebben behoefte aan veel houvast. Naast grote open ruimtes moeten er vooral voor de kleinere kinderen voldoende kleine, duidelijk afgebakende ruimtes zijn. Herkenbaarheid is met name voor het veiligheidsgevoel van kleinere kinderen van belang. Bij de situering en inrichting van een speelplek moet rekening worden gehouden met beschutting tegen weerinvloeden. Hierbij moet rekening worden gehouden met sociale veiligheid en vandalisme.

Samenhang: Samenhang tussen voorzieningen is doorslaggevend voor het gebruik en de beleving van die diverse voorzieningen en de woonomgeving als geheel. Kinderen gebruiken de hele woonomgeving om te spelen. Het is voor hen van belang om eenvoudig en veilig van de ene naar de andere plek kunnen gaan. Samenhang wordt bevorderd door:

- een langzaam verkeerssysteem met zichtrelaties en rechtstreekse routes voor voetgangers en fietsers;
- een ruimtelijke combinatie van voorzieningen, zoals zit-, wandel- en speelgelegenheden;
- multifunctioneel te gebruiken straten, trottoirs, pleinen speelvelden etc.;
- een evenwichtige spreiding van speelvoorzieningen met een gunstige ligging.

4.4 Punt 4: De speelvoorzieningen leveren een bijdrage aan de leefbaarheid.

Speelruimte is niet slechts het beschikbaar hebben van voldoende ruimte en het plaatsen van het juiste toestel op de juiste plek. Er is sprake van een verband met de directe omgeving en het woon- en leefklimaat daarbinnen. In een positief leefklimaat met grote sociale cohesie is in mindere mate sprake van intolerantie en gevoelens van onveiligheid.

Het wonen in een leefbare buurt is voor alle inwoners, dus ook voor kinderen en jongeren van fundamenteel belang. Hierin ligt dan ook een gemeenschappelijk belang dat de leidraad kan vormen voor onderlinge betrokkenheid tussen bewoners. De inrichting van de openbare ruimte met onder andere speelvoorzieningen levert een wezenlijke bijdrage aan (het verbeteren van) de leefbaarheid van buurten en wijken.

Zo kunnen zij bijdragen aan:

– **Ontmoeting in de openbare ruimte:**

Ouders zijn op de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor (de veiligheid van) hun spelende kind. Zeker bij kinderen in de leeftijd van 0-6 jaar is toezicht van een opvoeder noodzakelijk. Het hebben van zitvoorzieningen stimuleert de ontmoeting in de buitenruimte. Veel volwassenen leren elkaar vaak kennen door de activiteiten met en het gezamenlijk spelen van hun kinderen. Hierdoor ontstaat op natuurlijke wijze een vorm van betrokkenheid en sociale controle. Deze stelt kinderen in staat om eerder zelfstandig buiten te gaan spelen.

– **Betrokkenheid bij de wijk:**

Draagvlak voor de speelvoorzieningen is medebepalend voor het succes van een dergelijke voorziening, maar eveneens voor de leefbaarheid van een kern of wijk. Wijkbewoners worden actief

betrokken bij de planvorming, realisatie en het beheer van de voorziening, waarbij op voorhand duidelijke kaders moeten worden gesteld, zoals;

- de totaliteit aan beschikbare ruimte voor spelen;
- de beschikbare middelen;
- voor welke leeftijdscategorie(-ën) woonachtig in die wijk of kern de voorziening bestemd is.

– **Identificatie met de kern/wijk:**

Speelvoorzieningen kunnen bijvoorbeeld de vorm aannemen van een (kunst-)object dat kan dienen als symbool voor de wijk. Er kan gebruik gemaakt worden van de natuurlijke omgeving, bijvoorbeeld groen, of water. Ook kan met het thema van de speelvoorziening ingespeeld worden op de naam van de straten of van de buurt. Ook kan er een verbinding gelegd worden met de geschiedenis of bijzondere cultuur van een wijk of kern (bijv. een speekasteel in Heusden vesting).

4.5 Punt 5: Inbreng van volwassen en jeugdige wijkbewoners is van wezenlijk belang.

Het succes van speelruimtebeleid is zoals gezegd mede afhankelijk van de betrokkenheid en motivatie vanuit de bevolking in de buurt/wijk. Bewonersparticipatie is belangrijk omdat het een positieve uitwerking heeft op de woonomgeving. Wanneer bewoners een duidelijk aandeel hebben in de planvorming, de realisatie en het beheer, blijken zij zich verantwoordelijk te voelen voor hun woonomgeving. Naast de gunstige sociale effecten leidt die medeverantwoordelijkheid ook tot terugdringing van vandalisme en vervuiling. Dit geldt overigens ook voor de doelgroep kinderen en jongeren zelf.

Projecten als jeugdhonk “de Kern” tonen aan dat indien jongeren verantwoordelijkheid gegeven wordt voor inrichting en beheer, zij ook (eventueel met ondersteuning) deze rol op zich nemen en tot goede resultaten kunnen komen.

De ervaring leert tevens dat niet alle wijkbewoners zitten te wachten op een speelvoorziening bij hen in de buurt. Dit terwijl de betreffende locatie wel de meest wenselijke zou zijn uit oogpunt van de overige voorwaarden voor succes. Op locaties waar dit “Not In My Back Yard” (NIMBY) fenomeen zich voordoet, vindt uiteindelijk een belangenafweging plaats door de politiek. Met dergelijke knelpunten wordt getracht op een zo constructief mogelijke wijze om te gaan.

Om een zo groot mogelijke inbreng van bewoners en gebruikers bij de invulling van de speelruimte te kunnen garanderen, zullen zij pro-actief bij de uitwerking van wijkspelplannen betrokken moeten worden. Afhankelijk van de kaders van de beschikbare ruimte, budgetten, beheerscriteria en met inachtneming van de algemene randvoorwaarden voor succesvolle speelruimten (zie hoofdstuk 4.3.) kan participatie de vormen aannemen van het *informer*en van buurtbewoners, het *actief meedenken* door volwassen en jeugdigen, het *meebepalen en beheren* binnen gezamenlijke randvoorwaarden (bijv. door speeltuinverenigingen) en het *bewonersinitiatief*.

Dit laatste niveau van participatie impliceert dat bewoners zelf initiatiefnemer zijn voor ontwikkeling, uitvoer en beheer van een wijkspelplan. De gemeente faciliteert en bepaalt enkele randvoorwaarden, waaronder de minimale vereisten voor het beheer. Het verkennen van mogelijkheden tot externe sponsoring wordt actief gestimuleerd.

Een andere mogelijkheid die zich bij uitstek leent voor participatie is het Heusdens Jongereninitiatief.

4.6 Punt 6: Uitwerking in wijkspelplannen

Deze nota geeft een raamwerk voor de spelplannen die vervolgens voor de verschillende wijken en kernen moeten worden uitgewerkt. In die plannen zullen de uitgangspunten van deze nota steeds getoetst moeten worden aan de concrete situatie, zoals:

- de bevolkingssamenstelling naar leeftijd en wooncultuur en de daarvoor te verwachten ontwikkelingen;
- de al aanwezige formele speelruimte en speelvoorzieningen;
- de mate waarin die voorzieningen tegemoet komen aan de (kwalitatieve) voorwaarden voor succes;
- de aard van de informele speelruimte en de mogelijkheden voor spelen daarin;
- de mogelijkheden voor herinrichting en uitbreiding van speelruimte, maar ook het opheffen van niet gebruikte voorzieningen of voorzieningen die op basis van de kwaliteit niet geschikt zijn.

Bij prioritering van het opstellen van wijkspelplannen in bestaande gebieden, wordt in eerste instantie gekozen voor kernen/wijken waar de laatste jaren weinig is geïnvesteerd in spelen, waar veel

kinderen wonen en voor gebieden waarin sprake is van achterstanden op ontwikkelings- en/of gezondheidsgebied. Hiervoor kan onder meer worden teruggevallen op gegevens die worden aangereikt vanuit de integrale jeugdgezondheidszorg (JGZ). Jaarlijks wordt het college middels een collegevoorstel gevraagd te bepalen in welke wijk(-en) en/of kern(-en) het volgende wijkspeelplan wordt uitgevoerd.

Een goede indicator voor het succes van het beleid is een toename in de tevredenheid over de speelvoorzieningen in de kernen waarin het beleid ten uitvoer wordt gebracht. De klanttevredenheid is structureel in beeld te houden middels de jeugdmonitor van de GGD en de wijkatlas.

Tevens biedt de ruimtenorm van 3% met name in nieuwe wijken een tastbare indicator voor de mate waarin het beleid succesvol is. Het behalen van de 3% norm in reeds bestaande wijken is meer vooraf door de bestaande situatie bepaald. Desalniettemin kan ook daar bijvoorbeeld door middel van deeltijdgebruik van locaties als schoolpleinen toegewerkt worden naar deze norm voor formele speelruimte. Ook kan gedacht worden aan het gebruik maken van locaties waarbij definitieve planvorming nog moet plaatsvinden.

5 Opzet van de wijkspeelplannen

5.1 De werkwijze bij de uitwerking van een wijkspeelplan

Om recht te doen aan de in deze nota neergelegde beleidsuitgangspunten, wordt de volgende werkwijze gehanteerd.

Fase 1 Analyse van de actuele situatie in de wijk met buurtgerichte uitwerkingen

Inventarisatie:

- Leeftijdsopbouw, nu en prognose
- Ruimtebeslag: conform de norm?
- Welke fysieke ingrepen zijn er in de wijk voorzien en hoe kan hierbij worden aangesloten
- Inventarisatie van voorzieningen: aantal, oppervlakte, situering in de buurt/wijk, voor welke leeftijdsgroep ingericht, staat van onderhoud (inclusief lopende projecten)
- succes-kwaliteit van de voorzieningen
- sociale omgevingsfactoren, met behulp van de wijkatlas

Sterkte-zwakte analyse:

Beoordeling van de inventarisatie tegen achtergrond beleidskader

Voortouw: OWZ, in samenwerking met OOR, Buitendienst, OOP

Fase 2 Globaal wijkspeelplan met aanduiding van randvoorwaarden

De conclusies uit fase 1 worden uitgewerkt in een globaal wijkspeelplan, met aanduiding van de randvoorwaarden. Belangrijke punten hierbij zijn:

- wat zijn noodzakelijke acties (veranderingen, verbeteringen)
- behoeften per leeftijdsgroep
- ruimtelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld ook bezien combinatiemogelijkheden)
- voorstellen in verband met vergroten leefbaarheid (bijvoorbeeld op gebied controle, identiteit)
- financiën

Voortouw: OWZ, in samenwerking met OOR, Buitendienst, FO, OOP en eventuele klankborggroepen uit de betreffende kern/wijk (bijv. buurtvereniging), welzijnsinstelling, scholen, buitenschoolse opvang, politie.

Fase 3 Uitwerking van het wijkspeelplan in inrichtingsvoorstel

Op basis van de vastgestelde randvoorwaarden worden de verschillende terreinen in samenspraak met jeugdigen en bewoners in concrete inrichtingsvoorstellen uitgewerkt.

Voortouw: OWZ, Buitendienst, OOR

Ondersteuning van opbouwwerk en jeugd & jongerenwerk.

Fase 4 Realisatie, onderhoud en controle

Verantwoordelijk: OWZ en Buitendienst

5.2 Verankering van de nieuwe werkwijze

Dit stuk geeft de kijk op buitenspelen in de gemeente Heusden en biedt het beleidskader voor het tot stand brengen van speelvoorzieningen door middel van wijkspeelplannen. In nieuwe situaties, zowel in uitbreidingsgebieden als gebieden waar sprake is van herstructurering, kunnen de nieuwe beleidsuitgangspunten gehanteerd worden.

De situatie in bestaande gebieden is iets minder eenduidig. De werkzaamheden van de laatste jaren aan speeltoestellen hebben vooral in het teken gestaan van de uitvoering van het Warenwetbesluit. Hierbij is met name het aanbrengen van de juiste valdempende ondergronden een prioriteit geweest. Overige investeringen in speelvoorzieningen zijn gedaan binnen de bestaande mogelijkheden.

Het is voorsnog onduidelijk wat eventuele consequenties zijn van de toepassing van de nieuwe beleidsuitgangspunten in bestaande gebieden. Om hier zicht op te krijgen stellen wij voor de nieuwe werkwijze te beproeven in één wijk of kern; het gaat dan in concreto om het uitvoeren van alle fasen van de aangegeven werkwijze. Jaarlijks wordt middels een stand van zaken notitie de status van de uitvoering van de wijkspeelplannen aan de gemeenteraad aangeboden.

5.3 Inzet van middelen

Momenteel zijn er een tweetal budgetten bestemd voor alle gemeentelijke speelvoorzieningen. Dit betreft een bedrag van € 35.000,- voor onderhoud, reparatie en vervanging en € 17.500,- voor nieuwe speelvoorzieningen. De afgelopen jaren zijn beide bedragen met name ingezet op het voldoen aan de veiligheidseisen, op het plegen van reparaties, onderhoud en op de vervanging van toestellen op bestaande locaties. Echt nieuwe speellocaties zijn, op een enkele uitzondering na, uitgebleven.

Beide budgetten zijn in de loop van de jaren bovendien niet geïndexeerd, waardoor de beschikbare middelen niet gelijk zijn toegenomen met de prijsstijgingen van speeltoestellen. Relatief nieuwe soorten ondergrond, zoals kunstgras kennen een andere manier van onderhoud dan gras en brekerszand. Deze onderhoudswerkzaamheden kunnen niet in eigen beheer worden uitgevoerd en moeten worden uitbesteed. Dit heeft een stijging van de onderhoudskosten tot gevolg.

Instandhouding:

Voor het duurzaam in stand houden van speelplekken en speeltoestellen, dat wil zeggen het onderhouden, schoonmaken, repareren en tijdig vervangen van de speeltoestellen, is een gemiddeld budget van € 70.000,- benodigd. Dit bedrag is bepaald op basis van een meerjarig onderhouds- en vervangingsschema. Van dit bedrag kan € 7.000,- aangemerkt worden als prijsstijging omdat deze de afgelopen 6 jaren niet verwerkt zijn.

Per jaar zal steeds beoordeeld worden of vervanging noodzakelijk is. Het kan dus voorkomen dat toestellen eerder dan wel later dan de planning vervangen worden. Hierin worden tevens de kosten voor tweejaarlijkse externe inspectie en digitalisering van het speeltoestellenbestand t.b.v. de inspecties en onderhoudshistorie meegerekend. Het beschikbare budget is € 35.000,-. De meerkosten bedragen € 35.000,- en hiervoor zal bij de voorjaarsnota 2009 dekking gevonden moeten worden.

Nieuwe speelvoorzieningen:

Het structurele budget voor nieuwe speelvoorzieningen, niet zijnde het vervangen van toestellen op reeds bestaande locaties bedraagt € 17.500,-. Om uitvoering te kunnen geven aan wijkspelplannen is het noodzakelijk om hiervoor een structureel budget beschikbaar te hebben. Daarom kan het beschikbare budget ad. € 17.500,- voor nieuwe speelvoorzieningen niet langer ingezet worden voor onderhoud danwel vervanging van bestaande speelvoorzieningen.

Nieuwe projecten:

Bij nieuwbouw projecten wordt doorgaans reeds eenmalig geld gereserveerd voor realisatie van speelgelegenheden. Hierbij wordt veelal een bedrag van € 500 per woning/appartement gereserveerd bij projecten met tussen de 0 en 50 woningen. Indien het een project betreft tussen de 50 en 150 woningen worden gebouwd, wordt een bedrag van € 350 per woning gereserveerd. Bij projecten met meer dan 150 woningen wordt uitgegaan van € 250,- per woning. Binnen het beschikbare bedrag wordt een en ander gerealiseerd.

Naast deze dekkingsmogelijkheden, biedt het Heusdens jongereninitiatief ook de ruimte aan jongeren om initiatiefvoorstellen in te dienen. De gemeenteraad kan vervolgens besluiten tot het al dan niet uitvoeren van het voorstel en het indien nodig ter beschikking stellen van (aanvullende) middelen.

5.4 Evaluatie

Nadat het eerste wijkspelplan is uitgewerkt wordt de nieuwe werkwijze geëvalueerd. Na uitvoering van elk wijkspelplan wordt een korte rapportage over de uitvoering ter kennisname aangeboden aan de gemeenteraad. Op basis van de ervaringen die zijn opgedaan, kan de fasering worden bepaald voor de overige wijkspelplannen.

6. Communicatie

Bij de uitwerking van het wijkspeelplan in concrete inrichtingsvoorstellen worden jeugdige en volwassen wijkbewoners betrokken. De randvoorwaarden zijn op dat moment geheel in kaart gebracht.

Bronvermelding

GGD Hart voor Brabant, "Brabantse jeugdmonitor", 0 t/m 11 jaar uit 2005
GGD Hart voor Brabant, "Brabantse jeugdmonitor", 12 t/m 17 jaar uit 2003
GGD Hart voor Brabant, "Brabantse jeugdmonitor", 12 t/m 17 jaar uit 2007

Verwey Jonker instituut, "Kinderen in tel", databoek d.d. maart 2008

Child friendly cities i.s.m. Nuso en het Ministerie van VROM, "Spelen met ruimte", 2006

Bijlage 1:

Beleidsvoornemens

De geschetste kijk op spelen en de uitgangspunten leiden tot de volgende beleidsvoornemens op het gebied van planontwikkeling, inrichting en beheer en onderhoud.

Planontwikkeling

- Bij de ontwikkeling van een nieuwe wijk of buurt vóóraf bepalen welke rol de openbare ruimte erin vervult en welke consequenties dit heeft voor de speelruimte.
- Zorgen dat formele speelruimte voldoet aan de kwaliteitseisen die in hoofdstuk 4.3 worden genoemd.
- In bestemmingsplannen voor nieuw te ontwikkelen gebieden een norm van 3% per bebouwde hectare grond, in onze gemeente in principe als uitgangspunt te hanteren om per wijk of kern de omvang van de formele speelruimte te bepalen. In bestemmingsplannen dient voldoende flexibiliteit aanwezig te zijn om zonder wijziging of vrijstelling in te kunnen springen op veranderende speel-, bewegings- en ontmoetingsbehoeften.
- Deze ruimte tijdens de planontwikkeling als een aparte financiële stelpost opnemen.
- Als wordt afgeweken van de norm voor formele speelruimte, volgens de geschetste formule, beargumenteren waarom men dit doet, welke consequenties dit heeft en of het noodzakelijk is een andere keus te maken of een compenserende maatregel te treffen.
- De ruimte en middelen voor formele speelruimte en voor groenvoorzieningen tijdens de planontwikkeling en het stedenbouwkundig ontwerp los van elkaar reserveren en berekenen.

Inrichting

- Zorgen dat inrichtings- en wijkspelplannen voldoen aan de basisvoorwaarden succes zoals verwoord in hoofdstuk 4.3 en aan het politiekeurmerk veilig wonen.
- Uit oogpunt van beheersbaarheid speeltoestellen met inachtneming van de succesvoorwaarden (bereikbaarheid etc.) waar mogelijk op de grotere speelplekken van buurt- of wijkniveau concentreren.
- Om verdringing en confrontaties tussen de verschillende leeftijdsgroepen onderling te voorkomen speelvoorzieningen voor de verschillende leeftijdsgroepen zoveel mogelijk scheiden.
- Pro-actief contact zoeken met bewoners en buurtverenigingen. Hiermee worden de hogere vormen van participatie nagestreefd. concrete verzoeken voor nieuwe speelvoorzieningen ingediend door een collectief, zoals door bewonersgroepen of wijk- en/of buurtverenigingen in behandeling te nemen. Verzoeken door individuele huishoudens kunnen meegewogen worden in de te vormen wijkspelplannen.

Beheer en Onderhoud

- Speelplekken die bij de gemeente in beheer zijn duurzaam in stand houden. Naast de interne keuring ook elke vijf jaar een keuring door een externe partij van de speelvoorzieningen te laten plaatsvinden om zodoende kwaliteit van de voorzieningen te kunnen borgen. Hiertoe worden ook de speelvoorzieningen op locaties als schoolpleinen en gronden van sportverenigingen in kaart gebracht, plus een risicoanalyse t.a.v. aansprakelijkheid gemaakt.
- Een applicatie aan te schaffen ten behoeve van het technisch (de huidige analoge logboeken) en het economisch beheer van de speelvoorzieningen.
- Periodiek (elke tien jaar, met tussenmeting na vijf jaar) alle speelplekken beoordelen op de basisvoorwaarden voor spelen. In de wijkspelplannen worden acties en termijnen verder uitgewerkt.
- Speelplekken of toestellen die niet (meer) voldoen aan het Attractiebesluit of aan de overige voorwaarden voor veiligheid direct aanpassen, vervangen of verwijderen.
- Speeltoestellen die niet (meer) aansluiten bij de behoeften van doelgroepen vervangen of waar mogelijk herplaatsen.
- Zorgen dat speelplekken en omringend groen voldoen aan het politiekeurmerk veilig wonen.
- Aanvragen voor nieuwe voorzieningen beoordelen op grond van de inventarisatiegegevens en gestelde prioriteiten.

Bijlage 2:

Plan niveau	Leeftijd	Ontwikkelingskenmerken	Activiteiten
Straat- Blok <100 m kernbereik	Jonge kinderen (0-6 jaar)		
	Peuters (0-3 jaar)	<ul style="list-style-type: none"> • Toenemende belangstelling voor de wereld rondom; verzorger eerst nog centraal • Toenemend contact met huisgenoten, sterke psychische groei • Elementaire ontwikkeling van de taal • Begin van de socialisatie: zindelijkheid, beperking van agressie en destructie, vrije expressie en richting geven daaraan • Toenemende beheersing van eigen lichaam en situatie • Voortzetting motorische ontwikkeling • Ontwikkeling en uitbreiding van zintuiglijke ervaring • Selectiever waarnemingsvermogen: herkennen en interpreteren van vormen en voorwerpen • Steeds gedetailleerder onderscheiden van visuele en tactiele eigenschappen 	<ul style="list-style-type: none"> • Met ongeveer 15 maanden lopen de meesten • Actieradius groeit uit tot zicht- roepafstand (max 100m) van verzorger • Experimenteerlust • Eerste moeilijke beslissingen, waarvoor behoefte aan geruststellende begeleiding • Speelt meer naast dan met andere kinderen • Functie- en bewegingsspel • Fantasiespel (met voorwerpen) en rollenspel
	Kleuters (3-6 jaar)	<ul style="list-style-type: none"> • Leeftijdsgenoten worden belangrijker • Socialisatieproces op uitgebreidere schaal • Voor- en afkeur van kameraadjes • Toenemende taalbeheersing • Ontstaan van meer complexe persoonlijkheid door imitatie en identificatie • Grotere belangstelling voor en nieuwsgierigheid naar nieuwe dingen • Leergierig en gevoelig voor opvoeding • Waarnemingsvermogen ontwikkelt zich sterk • Sterk toenemende zelfstandigheid: meer initiatief in allerlei situaties, alleen of met anderen spelend 	<ul style="list-style-type: none"> • Actieradius ongeveer 100m van huis • Bewegingsspel: draven, klauteren, stappen, graven • Fantasiespel, rollenspel • Constructiespel: maken van nieuwe dingen • Expressiespel: voorkeur voor ongevormd materiaal: zand, water, klei, plasticine, ook potlood en kleurkrijt
Buurt <300-400 m spelbereik	Schoolkinderen (6-12 jaar)		
		<ul style="list-style-type: none"> • Verzorger minder centraal • Leeftijdsgenoten zeer belangrijk: groepsspel • Basisschool 2^e oriëntatiekader: belangrijke rol in de volwassenwording • sociale vaardigheden leren • sexe-bewustwording vergroot zich • nogal rigide gevoel voor eerlijkheid en rechtvaardigheid • voortgezette verzelfstandiging: meer eigen keuze, vrienden, clubs • meer belangstelling voor dieren en planten 	<ul style="list-style-type: none"> • spel-actieradius ongeveer 300m, voor speciale doeleinden groter, bijv. school, speeltuin en zwembad • zand, water, klei enz. nog steeds favoriet • constructie- en bewegingsspel: hollen, klimmen, springen, rolschaatsen en balspel • sport, bijv. zwemmen, gymnastiek, enz.
	Oudere school Kinderen (9-12 jaar)	<ul style="list-style-type: none"> • Veelal voortzetting en versterking van de elementen van de vorige fase • Gevoel van kracht en meting daarvan met leeftijdgenoten in vechtpartijen en wedstrijden (sport) • Zelfstandigheid in verkeer vanaf 9 jaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen: sterke uitbreiding sociale en geografische omgeving, algemene actieradius breidt zich sterk uit, maar spelactieradius nog op 300 à 400 m van huis • Sexe-onderscheid neemt toe • Jongens spelen meer buiten en iha ruwer dan meisjes • Vaker verder van huis • Grotere sexe scheiding bij spelen en andere activiteiten • Fantasiespel • Constructiespel • Bewegingsspel • Sportbeoefening • Deelnemen aan jeugd en groepswork
Wijk < 800 à 100 m	Jongeren (12-25 jaar)	Kindertijd gaat over in volwassenheid: <ul style="list-style-type: none"> • Grotere lichamelijke en mentale veranderingen, versnelde lengtegroei, andere lichamelijke proporties, minder kinderlijk uiterlijk • Seksuele rijping • In het algemeen grotere zelfstandigheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Actieradius onbeperkt • Abstract denken: identiteitsvragen, opstandigheid, idealisme, onzekerheid, besluiteloosheid • Steeds kiezen: spel of serieuze bezigheden, muziek maken/luisteren, dans, hobby's • Vorming van informele straat-/buurtgroepen • Sportbeoefening, deelnemen aan jeugd- en groepswork

Bijlage 3:

De richtlijn van het NUSO

Kinderen en jongeren spelen overal, ook in de informele ruimte, zoals parkeerplaatsen, groenvoorzieningen, parkjes, achterpaden, voetpaden etc.

De richtlijn van het NUSO heeft betrekking op de formele speelruimte: de ruimte die officieel de bestemming 'spelen' krijgt.

Bij de richtlijn voor het berekenen van de reservering van speelruimte gaat het NUSO uit van een planniveau op blokniveau, buurniveau en wijkniveau. De gehanteerde oppervlaktes zijn gemiddelden en zijn in de feitelijke situatie variabel, afhankelijk van de fysieke en sociale ruimte.

Niveau	Oppervlakte	
Blokniveau	100 x 100 m	1 hectare
Buurtniveau	300 x 300 m	9 hectare
Wijkniveau	1000 x 1000 m	100 hectare

Een speelvoorziening op blokniveau, dat de hoogste belevingswaarde heeft, zal er anders uitzien dan een voorziening op buurniveau. Hoe hoger het niveau, hoe groter de oppervlakte van de speelvoorziening, hoe ouder de doelgroep.

Voor goed begrip van de richtlijn moeten we onderscheid maken tussen 'uitgegeven gebied' en 'openbare ruimte'. Het uitgegeven gebied is alle oppervlakte binnen de grenzen van het uit te geven gebied die een bouwbestemming heeft (de woningen met voor- en achtertuinen, winkels, kantoren, enzovoorts). Openbare ruimte is alle ruimte die niet hoort bij de bebouwing. Bijvoorbeeld wegen, parkeerplaatsen, paden, grasvelden, enzovoorts.

Het uitgegeven gebied, als getal, is een goede indicatie voor de behoefte aan formele speelruimte. In wijken met veel openbare ruimte is sprake van een relatief lage bebouwingsdichtheid per hectare en dus ook een relatief laag aantal bewoners per hectare. Daardoor is de behoefte aan formele speelruimte minder groot dan in een gebied waar weinig openbare ruimte beschikbaar is en waar een relatief hoog aantal bewoners per hectare woont.

De richtlijn voor berekening van de te reserveren speelruimte bestaat uit twee stappen:

Stap 1: een richtlijn per hectare

Uitgangspunt vormt de realiteit: hoeveel vierkante meters zijn er nodig om op blokniveau een grasveldje te realiseren, hoeveel vierkante meters zijn nodig om op wijkniveau een basketbalveld te realiseren.

Niveau	Globale omvang van het gebied	Afmeting van de speelruimte m ²	M ² per ha
Blokniveau	100 x 100 m = 1 ha	10x10 m = 100	100
Buurtniveau	300 x 300 m = 9 ha	35x35 m = 1225	136
Wijkniveau	1000x 1000 m = 100 ha	80x80 m = 6400	64
Totaal			300

Stap 2: koppeling van de richtlijn aan de hoeveelheid uitgegeven gebied.

Een vaste richtlijn voor speelruimte per ha houdt geen rekening met de hoeveelheid uitgegeven gebied. Om die relatie wel te leggen (immers: hoe minder openbare ruimte, hoe groter de behoefte aan formele speelruimte) wordt de oppervlakte van een gebied gekoppeld aan de hoeveelheid uitgegeven gebied:

Oppervlakte van de wijk x % uitgegeven gebied van de wijk in ha.) x 300 m² = formele speelruimte.

*Bijv. in een wijk van 30 hectare, waar 90 % van is uitgegeven, is de behoefte aan formele speelruimte:
30 x 0,9 x 300m² = 8.100m²*